

DE MEMOIRES VAN PIERRE QUAEGBEUR (slot)

Pierre Quaegebeur

Vooraf

n.v.d.r. : de memoires van neef Richard Quaegebeur verschenen in dit tijdschrift onder de titels “Gebonden jeugd” van 1998, jg. 10, nr. 1 t.e.m. 1999, jg. 11, nr. 1 en “Aan wal” 2000, jg. 12, nr. 3 t.e.m. 2002, jg. 14, nr. 1.

In deze bijdragen vindt de lezer ook heel wat verwijzingen naar de familie Quaegebeur in Brussel en Oostende.

Deel 1, 2 & 3 kon u lezen in Gidsenblad, jg.21, nr.1, 2 & 3, 2009

DEEL 4 De Spey

intro

Het schip “den Angèle” van de familie Quaegebeur voer eerst van Antwerpen naar Gent waar het 160 ton katoen in pakken van 50 kg laadde met bestemming het Franse Rouen. Daar moest de lading overgeladen worden op een kustvaartuig met eindbestemming Engeland. Maar de oorlog stak daar een stokje voor.

vervolg

In Mariakerke, een kleine, rustige gemeente met veel hofsteden en een landelijk karakter, vlak bij Gent, werden wij meteen door de plaatselijke jongeren “herdoopt”: kozijn Leopold werd Pólke, mijn zuster Simonne kwam er goed vanaf als Simoone en ik werd Pier, punt uit!

Na onze ervaring in Oostende waren we pas terug aan boord toen er een verordening van de “Kriegsmarine” bekendgemaakt werd waarin stond dat alle platbodems categorie 38m x 5m zich moesten melden in een bepaalde basis van de Kriegsmarine voor “Inspekzione!”; Belgische 38m-spitsen hadden een groot draagvermogen (350 ton en meer) en een zeer uniform ruim.

“Die Angeele” moest zich melden in Düsseldorf en toevallig zo ook de spits Agora van ons ma haar zuster Josefin, echtgenote Norbert Boshuizen (De Bet), de ouders van onze Lé-o...pol (Leopold) in

Mariakerke verder Polke genoemd ondanks het krachtige protest van tante Jos.

Vanuit Gent voeren beide schepen naar Mariakerke alwaar “tante Marie en pere Louis”, gepensioneerde schippers in een rijhuisje met moestuin en kippenren woonden ... in de Speystraat, hierna “de Spey” genoemd.

Tante Marie, in familiekring “de prikkelpot” genoemd, zag dat helemaal niet zitten om de verhuis van twee schepen te bergen en de families en kinderen te herbergen. Het begrip “prikkelpot” wordt later toegevoegd...

Wij werden doorverwezen naar Maurice en Anna Tack, rustige groentenboerens met een zee van ruimte in allerlei leegstaande stallingen en een kast van een huis waar voordien alle familieleden van Maurice en Anna – te veel om op te noemen – hadden samengewoond en ook sommigen gestorven waren.

Flug werd alles gepland en meteen uitgevoerd en we trokken dus ten voorlopigen titel in bij boer Tack. Eenmaal de definitieve plannen van de Kriegsmarine gekend waren, zouden we desgevallend met z’n allen verhuizen naar een andere geschikte woning maar nu was “schnell melden zum Kriegsmarine Amt” de boodschap.

De verhuis van de twee schepen naar boer Tack was een vluiggertje en meteen nam “die Angeele den Agora” op sleep, bestemming Düsseldorf. De twee schippers voeren dus alleen en wij bleven aan de wal met ons ma en tante Jos(ephine).

De Speystraat was een hobbelige kasseiweg die na een paar honderd meter overging in een dreef met aan beide zijden hoge bomen, grachten, weilanden en velden, meestal afgezet met prikkeldraad. Het einde van de dreef liep op een vijfhoek met in het midden op een heuveltje “ne kruis lieven Heere”. Voor ons was dat prachtig nieuw te verkennen speelterrein maar, net zoals voordien op de Conterdam, vlogen we pardoes naar de dorpschool ... “over de bruege”.

Tijdens de aftocht van het Belgische leger was ook de elektrische hefbrug in Mariakerke opgeblazen maar zoals gebruikelijk bij de Duitse bezetter, werd alles snel en grondig aangepakt. Brokstukken en puin ruimen, drie “spitsen” opvorderen; die drie schepen laden met zand tot op strikt afgemeten diepte, houten brug in drie delen, op Duitse vrachtwagenbreedte plus één voetgangerspad op de drie schepen “getimmerd”, zodat het middelste schip het middenstuk van de brug er tussenuit kon varen wat een vrije doorvaart voor de scheepvaart toeliet.

De schippers en hun echtgenotes, de schipperinnen, waren druk in de weer met het heen en weer “verhalen” van het middelste schip, het was handenarbeid op de ankerlier zowel voorop als op het achterdek. De drie brugdelen moesten perfect ineenvallen als een mecano en onmiddellijk operationeel zijn voor de Weermacht. Verkeerde handelingen, al dan niet gepland, werden door de bezetter meteen beschouwd als sabotage en dus brutaal en meedogenloos afgehandeld: Feldpolizei of Gestapo, verhoor in de bijgebouwen van de Kommandatur, gevangenis of concentratiekamp. De details van dergelijke tussenkomsten worden in deze samenvattingen niet verder besproken. Het ritueel van de brug openen voor de scheepvaart en terugplaatsen voor voertuigen en voetgangers nam algauw enkele uren in beslag; te laat op school of te laat terug thuis werd altijd rechtgezet door het cliché: “de bruege waas oapen”. De scheepvaart op het kanaal Gent-Brugge verliep rustig: een stoomsleepboot met als sleep drie à vier spitsen kwam overeen met één schutting in het sas van Brugge. In het begin was het hele bruggebeuren voor de mensen van de wal “indrukwekkend”: “aol zeulke deingen aop da woatere ... a moar meinsch toch!” Onze schippers waren handige kerels in het “verhalen” van schepen; een dagelijkse bedoening in Antwerpen. De verhaaldraadjes worden met de bijboot al wikkelen uitgebracht en op de ankerlier met mankracht werd het schip van de ene ligplaats naar de andere verhaald. De mankracht was samengesteld uit burens, gepensioneerde schippers of schippers van “liggers uit het Graandok”. Als er maar geen doksleepboot aan te pas kwam. In Antwerpen dagelijkse kost!

Ondertussen moesten wij, Simoone, Polken en ik (=Pier) ons inburgeren in al dat nieuw gedoe. Anna Tack was een zeer corpulente en even goedgehartige vrouw. Ze had nooit kinderen in huis gehad en werd al eens overrompeld door wat zij “smeytters” noemde, niet bepaald synoniem voor “liefzakjes”. Maurice, een hardwerkend klein boerke, kon babbelen zonder adem-pauze, was altijd “barrevoets” in zijn klompen of kloefen en kreeg meerdere malen ambras met de twee schipperinnen die erop stonden dat hij “z’n eigen moest wassen”! De man had daar geen oren naar, hij schoof gewoon mee aan tafel en begon te babbelen over politiek, den dikken champetter, de pastoor en zijn dagelijkse beslommeringen.

Wij moesten ook leren alles te eten maar voor de pappen in al hun variaties – toasjespap, keerepap, vlokkenpap, zemelenpap en meer van dat lekkers – waren wij niet bepaald enthousiast. Het schoollopen in Mariakerke werd dus een dagelijks “moeten”. Vanuit de Spey nen onmiddellijke omgeving waren we toch met een vijftiental meisjes en jongens. De meisjesschool was nabij de dorpskerk en wat verder dan de jongensschool. Simoone, Polke en ik moesten dus naar school. Ons schoeisel, “bottinnen”, liet ons natuurlijk niet zo vrij als de lokale jeugd op “kloefen”. De verstandhouding met de jongeren verliep eerder stroef; er waren heel wat spanningen en de lokale uitdrukking “k goa meine kloefe oep hè muyle kloape” werd gemeengoed. En op een gewone dag was het opeens zo ver ... we keerden na schooltijd terug naar huis en ’t klonk weer van: “schèpen de wèpere alover de maost die steikt den hound zijn koodeke vast”, terwijl er een aan Simoone haar paardenstaart trok. Ik bokste er meteen op los en wist van geen ophouden meer ondanks het bloederig gelaat en het gehuil van de kerel die het op een lopen zette zonder kloefen; ook de anderen hielden het voor bekeken en spurten naar huis. De vechtpartij kreeg een lang staartje: thuis een sermoen door ons ma, tante Jos, Anna, Maurice om beurten en ter aanvulling in de herhalingen!

’s Anderendaags moest ik meteen bij de hoofdonderwijzer komen die me de “levieten” las. Toen ik, te laat natuurlijk, in

de klas kwam, werd het aan beide zijden doodstil. In elke studiejaar zaten toen nog twee studiejaar voor één leraar. “Ga zitten,” zei de meester. Mijn handen waren bloederig opgezwollen en deden pijn maar de vrije doorgang van de “scheipers” was gewaarborgd. Incident gesloten.

Al vlug leerden wij het lokale taaltje maar, onder ons, spraken wij ons eigen schippers-taaltje. Anna en Maurice spraken uiteraard hun eigen dialect en vaak ergerden zij zich aan ons woest gedoe ... “smeyters”! Wij hadden twee fietsjes voor ons gedrieën wat soms aanleiding gaf tot gekwetter en het wegsteken van de fietsen door tante Jos ... nog meer ambras.

Het dorp functioneerde zoals toen de norm was en volgens de klassieke hiërarchie: pastoor – onderpastoor – burgemeester – gemeentesecretaris – dokter – hoofdonderwijzer en niet te vergeten de champetter, alles d’erop en d’eraan. Ook de vroegere gewoontes werden gerespecteerd zoals bv. misdrijf op school = met de knieën in de klompen en de handen op het hoofd of handen vooruit en zonder wegtrekken de regel afwachten. Meneer pastoor op stap voor het toedienen van de laatste sacramenten met escorte slippendragers en belgerinkel: iedereen op straat mutsen af en op de knieën.

We hadden al vlug lokale vrienden en vriendinnes: Albert (den Beer), Alfons (Fons), Laurens (den drieke), Gilbert (den Duits), Marie Wille, Alfonsine De Swaef. De pompon uit de straat, Georgette Braet, ging naar Gent naar school en vond ons maar een stelletje boerkens; zij was wel netjes gekleed. Onder de jongens waren er al 14- en 15-jarigen die fabrieksarbeider waren in Gent bij den UCO en ze rookten en ... hadden een lief om te vrijen, niet zo een beetje totten maar echt vrijen!! Zo waren er enkele bij die rookten en spuugden, stoer gedoe!

Vrij onverwacht nieuws kwam er via ... via ... uit Nieuwpoort waar grootvader Quaegebeur was aangereden door een Duitse motorfiets, een ongeluk! Mijn moeder en ik met de fiets, voorzien van de nodige gesmeerde boterhammen op weg naar Nieuwpoort ... langs de vaart ... Mariakerke-Beernem-Brugge-Plassendale-Nieuwpoort, ongeveer 80 km.

Bompa was er erg aan toe, had veel pijn in de rug en is dan vlug overleden en eenvoudig begraven. Behalve de familieleden die in Nieuwpoort woonden was er toen niemand bereikbaar; de hele kuststrook was trouwens “Sperrgebiet!”. Ma en ik fietsten terug naar Mariakerke, een fietstocht waar ik hoog mee opliep. Simoone en Polke vonden dat maar niets maar Maria Wille was mijn supporter en vond dat wel dege-lijk een prestatie.

Ondertussen kwamen de twee schepen, Angele met de Agora op sleeptouw, terug uit Duitsland, beide afgekeurd voor de ombouw tot landingsvaartuigen. Het feit dat de dienstdoende officier van de Kriegsmarine die instond voor de al of niet goed- of afkeuring, vóór de oorlog scheepsagent en bevrachter was in Rurhort en die “Angeele und die Schiffmann” herkende, zal wel doorgewogen hebben bij de beslissing om de beide schepen af te keuren en terug “in de vaart” te brengen. Vermits in de Spey alles functioneerde zonder dat men dat evenwel de perfectie kon noemen, werd besloten dat den Angele den Agora op sleep zou nemen, dat de twee zusters, ons ma en tante Jos om beurten de reis zouden meemaken met de twee schippers en er dus één vrouw ook beurtelings aan wal bleef bij Maurice en Anna Tack om te zorgen voor de drie schoolgaande “lieverdjes”.

Ondertussen waren wij gedrieën met grote onderscheiding ingeburgerd en spraken wij een echt boeventaaltje; deden mee met alle mogelijke en onmogelijke spelletjes; er werd gebold, gevoetbald, oorlogje gespeeld in de loopgrachten van het Belgisch leger met ransels, helmen en riemen allerhande aan, er werden bedriegputten gedolven en met water en koedrek gevuld, er werd geschermd, gefietst, getrontinet, geroepen, getierd, verwijten gemaakt en we vloekten als ketters. Eens de onder water staande weiden bevroren waren, werd er geschaatst, geslierd, met kloefen natuurlijk en met sleden en ijsstoelen gereden.

Op den buiten, zoals in de Spey trouwens, gingen de mensen bij de burens of bekenden direct “langs achter” of langs een zijwegel-tje binnen. De voordeuren werden zelden geopend en deurbellen waren van het type draaien, terugdraaien en nog eens draaien

en lieten, in plaats van belgerinkel, een “roestig krassend gepiep” horen; dus nog maar een paar maal over en weer draaien om het gekras binnenshuis goed te laten doordringen.

In de wintermaanden wanneer het bij valavond vlug donker werd, speelden wij in groepjes, “spook”. Bieten of rapen werden uitgehold, neus, mond en ogen uitgekerfd, binnenin kwam een kaars die het “doodshoofd” tot leven bracht, het werd op een stok geprikt en in de voortuin geplaatst bij wat wij “broekschijters en scheefzijkers” noemden, waarna wij “aanbelden” en nog eens “doorbelden” en ons toen wegstaken. Meestal gingen de voordeuren na veel getrek, gekreun en een pittige vloekenserenade open ... tot opeens onze doodskop met zijn scheve grijns opviel waarna er soms gegild werd of soms een litanie liefdesbetuigingen aan het adres van de “hedendaags jeugd” geroepen werd. Het woord “smeyters”, zoiets als “smeerlappen” werd zonder blozen herhaaldelijk gelanceerd.

Tijdens dergelijke evenementen was Polke de pompon en hij was niet te houden en met hun speciale lessen en catechismus konden ze “de pot op”. Polke had het meer dan moeilijk op school en kreeg elke dag aparte les thuis van zijn (dikbetaalde) onderwijzer; Anna Tack leerde hem ook elke dag de catechismus zodat hij “mee” moest om zes uur 's morgens naar de kerk in het dorp ter voorbereiding van zijn plechtige communie; elke dag gedurende zes weken. Aangezien hij zijn communie nog niet gedaan had, moest er een tussenoplossing gevonden worden. De onderpastoor zorgde, na veel gebrande kaarsen, dat Polke ondertussen voor de eerste communie ter heiligen tafel mocht naderen. “Ons manneken” kreeg het kwaad en geraakte overdonderd door al dat communiegedoe; er bleef praktisch geen tijd over om mee te spelen.

Tijdens de vakantie vaarden wij mee, respectievelijk met den Angele en den Agora, en dit “zonder” vrienden uit de Spey, ondanks onze beloften dat die en die mocht “meevoaren”. Het was oorlog, gevaarlijk, er was tekort aan alles en nog wat en kinderen “van de wal” aan boord, dat was te gevaarlijk.

Pol en ik moesten onze plechtige communie doen: koets met roodfluwelen zittingen en bekleding, koetsier met hoge hoed en versierde zweep, twee paarden met blinkend koper op de garelen; iedereen in het nieuw, feestmaal voor de familie en Anna en Maurice, geschenken, drinkgeld, felicitaties, kussen, ook van oude tantes met lelijke snorharen. Wij waren nu echte “moaten” van de Spey, maar ... de communie achter de rug, einde schooljaar, een niet in te schatten woordenschat verwerkt in een echt boeventaaltje ... het was wellekens geweest.

We vlogen alle drie naar 't pensioonaat.

Punt uit.

(slot)